

нормативні акти об'єднуються на підставі однорідності суспільних відносин, що становлять відокремлений предмет правового регулювання.

Існують також інші види інкорпорації, які здійснюються за такими критеріями: алфавітний порядок, галузь права, суб'єкт прийняття нормативного акту, тематика наукового дослідження, сфера діяльності тощо. Таким чином відбувається об'єднання цілісних нормативно-правових актів у збірники правового матеріалу за критерієм, який обирає сам систематизатор.

Види кодифікації:

1) За обсягом:

- загальна, в результаті якої утворюється кодифікований нормативний акт з основних галузей права (Звід законів);

- галузева, яка охоплює нормативно-правові акти певної галузі законодавства (основи законодавства, кодекси);

- міжгалузева та підгалузева (інституційна), що, відповідно, розповсюджується на кілька галузей (Повітряний кодекс) чи інститутів (Митний кодекс).

2) За формою виразу: основи (головні засади) законодавства; кодекси; положення; статuti.

Таким чином, це свідчить про те, що логічна функція оптимізації здійснюється в різних аспектах за різними підставами.

Науковий керівник: д.філос.н., зав. каф. логіки Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого – професор Юркевич О. М.

Федоренко Д. М.,

*стажист-дослідник кафедри кримінального права № 1
Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого
(м. Харків)*

**Логічний аналіз співвідношення понять «злочин» і «склад злочину»
(на прикладі вимагання – ст. 189 КК України)**

Значення логіки для юриспруденції безумовне. Порушення законів логіки, побудова неправильних формулювань – все це здатне спричинити істотну шкоду, бо правильне рішення неможливе всупереч логічним законам і категоріям. Саме в формулі кримінального закону сконцентровані положення, спрямовані на забезпечення найбільш успішної боротьби з тим чи іншим злочином (Л. В. Дорош).

Без глибокого аналізу змісту понять неможливо зрозуміти їх сутність, цінність і значущість, роль в життєдіяльності людини, суспільства і держави, забезпечити реальні гарантії захисту конституційних прав і свобод людини.

В такій науці як логіка під поняттям розуміють форму мислення, котра відтворює суттєві властивості об'єктів і відношення між ними. Поняття виражається у вигляді окремих слів або у вигляді словосполучень. Структура поняття містить зміст і обсяг. *Зміст поняття* про якийсь об'єкт – це сукупність суттєвих ознак, властивих цьому об'єкту. *Обсяг поняття* – це множина об'єктів, які містять ознаки, що входять до змісту поняття. Засобами фіксації понять у науці та інших сферах суспільного життя людини є терміни (С. Д. Цалін).

Наведені логічні поняття мають безпосереднє відношення до кримінального права, зокрема для з'ясування змісту таких понять як «злочин вимагання» і «склад злочину вимагання».

Зміст – це філософська категорія, призначена для відображення предметів і явищ об'єктивної дійсності. Змістом поняття вимагання як злочину, тобто негативного суспільного явища, є безліч ознак: місце, час, кількість учасників, суспільно небезпечний характер діяння, а саме рішучої пропозиції передати чуже майно чи право на майно або вчинити будь-які дії майнового характеру, поєднаного з погрозою щодо потерпілого чи його близьких родичів.

Якщо йдеться про *вимагання як конкретний злочин*, то можемо чітко вказати щодо якої особи він вчинений, у якому місці і в який час і за яких умов, в якій обстановці цій особі було доведено зміст відповідної вимоги (наприклад, яке саме майно чи майнові права пропоновано передати), кому була адресована

погроза потерпілому чи його близькому родичу, в чому полягав зміст погрози (застосувати насильство чи обмежити права, свободи або законні інтереси особи, пошкодити чи знищити її майно або майно, що перебувало в її віданні чи під охороною, або розголосити відомості, які вона бажала зберегти в таємниці) і т. ін.

Що стосується *вимагання як складу злочину*, то в цьому разі слід виходити з того, що склад злочину – це сукупність встановлених у кримінальному законі юридичних ознак (об'єктивних і суб'єктивних), що визначають вчинене суспільно небезпечне діяння як злочинне. Складовими елементами складу злочину є об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона. Так, склад злочину вимагання певною мірою закріплено в ст. 189 КК, точніше в цій статті знайшли відображення об'єктивні ознаки вимагання. Для з'ясування суб'єктивних ознак особа, яка застосовує ст. 189 КК, повинна звернутися до відповідних норм Загальної частини КК, в яких розкрито поняття «суб'єкт злочину» (ст. 18 КК), «вина» (ст. 23 КК), «прямий умисел» (ч. 2 ст. 24 КК).

За колом ознак поняття «злочин» значно ширше, ніж поняття «склад злочину». Так, з вищенаведених ознак вимагання як конкретного злочину деякі взагалі не мають безпосереднього відношення до вирішення питання про злочинність і караність діяння (наприклад, яке саме майно вимагали передати чи які конкретно дії майнового характеру пропонували вчинити), завдяки яким конкретний злочин вимагання відрізняється від усіх інших злочинів даного виду. Якщо ж законодавець формулює склад злочину вимагання, то він виділяє з усієї сукупності ознак, що характеризують цей злочин, найбільш важливі, значущі і найбільш типові, що однаково притаманні всім злочинам даного виду (В. Я. Тацій).

З іншого боку – склад злочину є більш широким поняттям, бо містить у собі характеристику не одного конкретного злочину, а всіх злочинів даного виду.

Правильне встановлення складу злочину має надзвичайно важливе значення, позаяк функціями складу злочину є фундаментальна, процесуальна, розмежувальна та гарантійна (М. І. Бажанов).

Викладене дозволяє дійти висновку, що за обсягом ознак зміст поняття злочину і зміст складу злочину не збігаються. Вони співвідносяться між собою як явище (конкретний злочин вимагання) і юридичне поняття про нього (склад конкретного виду злочинів вимагання). По-перше, склад злочину є законною, єдиною, необхідною і достатньою підставою кримінальної відповідальності. По-друге, саме склад злочину дає можливість відмежувати злочинне діяння від незлочинного, а також один склад злочину від іншого (наприклад, вимагання від розбою, вимагання від протидії законній господарській діяльності). Нарешті, склад злочину визначає межі розслідування, головним завданням якого є встановлення об'єктивних і суб'єктивних ознак складу злочину, є гарантією дотримання прав особи та передумовою однакового застосування закону.

*Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри кримінального права №1
Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого – Л. В. Дорош.*

*Філатова Н. Ю.,
студентка факультету підготовки кадрів для Міністерства юстиції та
судової адміністрації України Національної юридичної академії України
ім. Ярослава Мудрого
(м. Харків)*

Аналіз нульових понять у чинному законодавстві України з використанням підходів логічної семантики

Динамічний розвиток сучасного законодавства України є свідченням прогресивних суспільних процесів. Однак не завжди така практика призводить до ефективного правового регулювання тих чи інших суспільних відносин. Крім традиційних проблем законотворчості — колізій, прогалин та фактографічних помилок, останнім часом можна сміливо виокремлювати ще